STATIC AND DYNAMIC IN MEDICAL TERMINOLOGY

Eugenia Mincu

Assoc. Prof., PhD, Institute of Philology, the Academy of Sciences, Moldova

Abstract: Logical nature, in function of knowledge of "things", refers to name (noun), quality (adjective), and action (verb). Many researchers of this field consider that all the specialized notions can be exteriorized in noun, this being susceptible to cover denominational voids. Others claim that also other parts of speech can be terms. Czech linguist O. Mann remarks the fact that terminological system, from the point of view of utilizable speech parts, is focused on noun, present as a static element of terminology in opposition with the verb which is a dynamic element. In Romanian medical terminology loans form French language are pars leonis, less are attested words from straticum and more less – those formed on Romanian ground.

Keywords: terminology, term, medicine, name, quality, action.

Introducere. Natura logică, în funcţie de cunoaşterea „lucrurilor", se referă la **nume** (substantivul), **calitate** (adjectivul), **acţiune** (verbul).În articolul *Aspecte morfologice ale arterei sacralemediane* (Ionescu C., 2015, p. 80-82), se constată că din totalul de 856 (100%) de cuvinte utilizate, 302 (35,2%) sunt substantive, 268 (31,3%) sunt adjective, 87 (10,1%) sunt verbe şi 199 (23,4%) de cuvinte reprezintă alte părţi de vorbire (adverbe, prepoziţii, conjuncţii, numerale).

Mulţi dintre cercetătorii în domeniu consideră că toate noţiunile specializate pot fi exteriorizate în substantiv, acesta fiind susceptibil a acoperi vidurile denominaţionale. Alţii afirmă că şi alte părţi de vorbire pot fi termeni.

Lingvistul ceh O. Mann (apud Danilenko, 1977, p. 10) remarcă faptul că sistemul terminologic, din punct de vedere al părţilor de vorbire utilizabile, este axat pe **substantive**, prezent ca **element static** al terminologiei în opoziţie cu **verbul** care este **elementul dinamic**.

Caligāre ocũlus, sonere auris, succidere artus („Se întunecă în ochi, sună în urechi, se îndoaie genunchii") – este o descriere a stării patologice făcută de către Lucretius III, 156 – un model care exteriorizează relaţia static *versus* dinamic**.** În terminologia medicală românească **împrumutările din limba franceză sunt *pars leonis,* mai puţine sunt cuvintele din *straticum* şi mai puţine – cele formate pe teren românesc.**

(1) Substantivul sau staticul în terminologia medicală

Substantivele constituie nucleul terminologiei medicale. Terminologia anatomică este formată din termeni-substantive de origine latină (82%), iar cea clinică – din termeni-substantive de origine greacă (90%).

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4060 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:53:33 UTC)

Referindu-se la sensul termenului, lingvistul Vinogradov (1953) delimita:

a) sens nominativ:*Scheletul capului este format din craniu şi oasele**feţei.***

b) sens frazeologic dependent:*Pacientul are**faţa lui Hippocrate***. În lucrareasa *Prognostica,* Hipocrate (sec. V *ante Chr*.) descrie simptomele muribundului, printre care şi „...faţa lui este de culoarea pământului”. Termenul este introdus în medicină în 1913 de către Webster. Actualmente, deţine statut de termen internaţional, fiind utilizat în limbile: germană *Die Facies hippocratica*; rusă *лицо Гиппократа/ Гиппократа лицо*etc. (http://translate.academic.ru/Facies20Hippocratica/la/ru).

Astfel, în terminologia medicală este prezent sensul nominativ: lucru → (de)nominaţie, dar şi sensul frazeologic dependent: *Capul Meduzei* (din latină *Caput Medusae*) indică dilatarea venelor subcutanate în zona ombilicală, generată de hiperstensie. În oftalmologie, denumeşte „dilatarea vaselor irisului în rubeolă” (http://universal_en_ru.academic.ru/639944/caput).

a) sens sintactic condiţionat (Danilenko, 1977, p. 11): *El este **faţa**noastră*.

Referitor la **motivarea** termenilor, cercetătorii disting motivarea la niveluri: **fonetic**(imitarea sunetelor, în terminologia medicală termenul *gargară* „clătire a gurii și a gâtului cu un lichid dezinfectant” etc.); **morfologic**(la nivel de structură morfologică: *dren* „tub sau meșă de bumbac care înlesnește scurgerea secrețiilor dintr-o plagă”→ *a drena* „a face să se scurgă secrețiile dintr-o plagă cu ajutorul drenului → *drenaj* „acțiunea de a drena” etc.); **semantic** (coexistența sensului primar și a celui înnobilat, în plan sincronic; transferul metaforic). Lingvistul rus Danilenko (*ibidem*) tratează motivarea termenului prin prisma raportului **conţinut – expresie – transparenţă a formei** şi indică nivelurile morfologic, sintactic, semantic.

Delimitând termenii cu motivare de termenii lipsiţi de motivare, cercetătorul menţionează: „Toţi termenii formaţi prin afixare şi cuvintele care au devenit termeni prin transpoziţie semantică….pot fi consideraţi termeni motivaţi”, „nemotivaţi sunt termenii non-lingvistici, termenii care, în plan sincronic, au la bază un motiv necunoscut”. Cercetătorul menţionează că motivarea terminologică nu este întotdeauna decisivă pentru înţelegerea termenului, deoarece funcţia explicativă este secundară denominaţiei. Nivelul redus de motivare este generat de fenomenul de deetimologizare a termenului (estompare a sensului primar); aici sunt incluşi şi termenii-împrumuturi. Astfel, în denumirile de preparate medicamentoase, *somnifer* este un termen, a cărui transparenţă este asigurată de segmentul *somn(i)*-; pe când termenul *expectorant* nu induce nicio informaţie pentru utilizatorii de rând.

Delimităm următoarele criterii de clasificare a „numelui”:

Criteriul formal

1. Termeni simpli (formaţi dintr-un singur radical):

a)Termeni patrimoniali (vocabularul fundamental, moşteniţi din limba latină): *cap* <lat. *caput, itis, n; ochi* <lat. *oculus, i, m; mână* <lat. *manus, manus, f* etc.

b)Termeni-împrumut, în special, din limba franceză, preluaţi din limbile savante: *aortă – aorta, ae ,f; apendice – apendix, icis, f; pulmon – pulmon, onis, m* etc.

Aortă – termenul este utilizat pentru prima dată de către Hippocrate şi desemna „un conduct, al cărui lumen era umplut cu aer, şi de care atârnau plămânii”; Homer a comparat-o cu „o curea de care atârnă arma”; Aristotel o considera „o arteră de care atârnă inima”; Galenus a numit-o *arteria maxima, arteria magistra*; Thomas Bartholinus a denumit-o poetic – *mater arteriarum* etc.

2. Termeni simpli formaţi din mai multe radicale. Aici includem termenii-împrumut afixoidaţi. Refeindu-se la limba latină, Jack London remarca: „Latina înseamnă nu numai cultură, latina mai e şi un exerciţiu pentru intelect”. Considerăm spusele ca fiind reprezentative în crearea de noi termeni, prin juxtapunerea elementelor preexistente în limbă:

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4060 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:53:33 UTC)

angiografie (<gr. *angi(o)-* „vas”+<gr. *-grafie* „scriere”), *enterocolonoscopie* (<gr. *enter(o)-* „enteron” + <gr. *-colon(o)-* „colon” + <gr. *-scopie* „privire, imagine”) etc. Termenul *agranolocitotoză* este creat de către W. Schultz în 1922, format din afixoide şi afixe: <gr. *a-* „absenţă” +<lat.*-granul(o)-* „grăunte” + <gr.*-cit(o)-* „celulă” + <gr. *-oză* „stare patologică”; pentru a denumi „boala provocată de reducerea sau de dispariția granulocitelor din sânge” (Rusu, 2013, p. 30).

Unii lingvişti consideră că transparenţa formei interne a cuvântului este decisivă în (de)nominaţia terminologică (Vinokur, 1939, p. 8) şi oferă statutul de termen motivat; alţii critică iniţiativa de a considera „transparenţa” o condiţie forte în formarea termenilor (K. Hausenblas, apud Danilenko, 1977, p. 8-9), făcând trimitere la variaţiile contextuale şi situaţionale ale elementelor terminologice. Astfel, afixoidul *derm(o)-,-derm(ă)/dermat(o)-, -dermie*, perceput cu sens de „piele” (< gr. *derma* „piele”), în conjuncţie cu alte afixoide, poate desemna: a) „membrană” – *dermatoplasmă* „protoplasmă vie, din membrana celulară”; b) „corion”= „membrana externă a oului fecundat”; *dermoblast* „parte a mexodermului care dă naștere corionului”; c) „mucoasă, tegument” – *dermotrop* „care se fixează pe tegumente și mucoase” etc.

3. Termeni complecşi (= sintagmatici):

a) Termeni consacraţi, formaţi din două (*manubriul sternului, corpul vertebrei, arcul aortei, capsula ganglionului* etc.) sau chiar **din trei substantive** (*creasta colului coastei*). Termenul *arcul aortei* este utilizat pentru prima dată de către Carpus, care o denumeşte şi *girgillus* „curbă”, dar nu precizează care segment al arterei este vizat. Lorenzo Heister descrie *arcul aortei* ca *truncus aortae a similitudinem arcus inflexus*. Hermann Boerhave şi Albercht von Haller reintroduc termenul în terminologia anatomică.

b) Termeni-îmbinări libere: *oasele mânii, oasele craniului* etc.

Uneori, se înregistrează înlocuirea substantivului (atribut neacordat) prin adjectiv, generând o relaţie de sinonimie: *osul coxului→osul coxal; meatul nasului→ meatul nazal* etc.

Criteriul morfologic/ derivativ

1. Afixarea:

- ***unitate lexicală autonomă + afix:****alcool-ism, sendetar-ism, anemie-re, fibul-ită* etc. Se atestă fenomenul de suprimare a sufixelor: *ocluziune→ocluzie; inspiraţie → inspir* etc.

Tot aici menţionăm atestarea termenilor de tipul: *tuşi + tor* „persoana care tuşeşte” (Curs de chirurgie, 2016), *sângerător* “persoana care sângerează”, *îndepărtor* „instrument chirurgical” etc.

- ***afix + termen + afix:****re-suscita-re* etc.

2. Compunerea: *unitate lexicală autonomă + unitate lexicală autonomă:* *insulin(*o)-*dependenţă* (*Opţiuni terapeutice fizical-kinetice după amputaţii ale membrului inferior la pacienţii cu picior diabetic* http://www.scritub.com/medicina/OPTIUNI-TERAPEUTICE-FIZICALKIN62847.php); *virus(*o)-*rezistenţă* etc.

a) *afixoid + unitate lexicală autonomă:* *carioplasmă =cari(o)-* < gr. *karion*, „nucleu” + *plasmă* „masă protoplasmatică vie din nucleul celular”; *criochirurgie = cri(o)-*< gr. *kryos*, „frig” + *chirurgie* „ramură a chirurgiei care apelează la tehnicile congelării locale” etc.

b) *unitate lexicală autonomă + afixoid:**fistulotomie, fistuloectomie, fistulografie* etc. (Curs de Chirurgie, 2016). De menţionat posibilitatea reală de afixoidare a cuvântului *fistulă,* stare de lucruri care ne determină să presupunem că, în situaţie de prim element într-un cuvânt compus, unitatea lexicală autonomă are mai multe şanse a se transforma în element de compunere/afixoid.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4060 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:53:33 UTC)

c) ***afixoid + afixoid:****hem(o)-ree* (<gr. *haima* „sânge” + <gr. *rhein* „a curge”*) „*curgere de sânge; *oste(o)-blast* (<gr. *osteon* „os” + <gr. *blastos* „germen”) „celulă osoasă tânără” etc.

d) ***afixoid + afixoid + afix:*** *vita + amin + oză* „boală provocată de excesul de vitamine”; *entero + col + ită* „inflamație a intestinului subțire și a colonului” etc.

e) ***afixoid + afix:*** Sufixele de origine greacă – *-itis* „inflamaţia”; *-osis* „starea de boală” sunt considerate sufixe consacrate medicinei: 1) „inflamaţia urechii” → *otită*; „inflamaţia mucoase nazale” → *rinită;* „inflamaţia laringelui” → *laringită* etc; 2) „boală provocată de excesul de vitamine” → *vitaminoză*; „denumire generică pentru *bolile* de piele” → *dermatoză*; „*boală* provocată de astuparea unui vas sangvin cu un cheag de sânge” → *tromboză* etc.

f) ***afiix + afixoid + afix:*** *para- +-dont- + -ită* (< gr. *para* „lângă” + *odous* „dinte” + < gr. *itis* „inflamaţie”)„inflamație a parodonțiului”; *peri- + -card- + -ită* (< gr. *peri* „în jurul” + <gr. *kardia* „inimă” + < gr. *itis* „inflamaţie”) „inflamație a pericardului” etc.

3. Conversiunea (adjectiv → substantiv) este un procedeu frecvent în terminologia medicală:

a) A**natomie:**

- **Denumiri de intestine:** intestinul *rect* → *rectul*; intestinul *cec* → *cecul;* intestinul *jejun* → *jejunul* etc.
- **Denumiri de membrană**: membrana *mucoasă* → *mucoasa* etc.
- **Denumiri de muşchi**: muşchiul s*upinator* → s*upinatorul*; muşchiul *pronator* → *pronatorul* etc.
- **Denumiri de dinţi**: dinţii *canini* → *caninii*; dinţii *molari* → *molarii;* dinţii *premolari* → *premolarii* etc.

b) Clinică: bolnavi *cardiaci* → *cardiacii*; bolnavi *diabetici* → *diabeticii*; pacienţi *taraţi* → *taraţii* etc.

c) Farmacie: Denumiri de medicamente:

1. Compoziţii chimice*:* medicamente *sulfamide* → *sulfamidele*; medicamente *nesteroide* → *nesteroidele* etc.

2. Efecte curative: medicamente *antihipertensive* → *antihipertesivele*; medicamente *diuretice* → *diureticele*; medicamente *colagoge* → *colagogele* etc.

Un nou termen, format prin conversiune, este atestat în clinică: *spiritus aethilycus* → *etilicii* „persoană care consumă alcool etilic” (Curs de chirurgie, 2016).

Cuvântul *alcool* este de origine arabă. În scrierile alchimiştilor arabi şi ale medicilor arabi (anii 900) se găsesc primele indicaţii despre alcool. Arabii au început să distileze vinul, obţinând spirt pe care l-au numit *al-kohl*, „lucru subtil”. În *Letopiseţul rus din Viatka,*sedau primele informaţii înlegătură cuobţinerea alcoolului, ca băutură. Mai târziu, încep să se construiască aparate de distilare, produsul distilării fiind numit *aqua vitae* sau *aqua ardens*. În limbile savante, se atestă şi latinescul *spiritus* care, printr-o înţeleaptă şi empirică asociere cu „suflare” (*vehementior spiritus ventus est)*, „vitalitate” (*spiritus patriae reddere*), „suflet” (*dum memor ipse mei, dum spiritus hosregit artus*; atâta timp sunt conştient, cât sufletul dirijează corpul meu) etc. a evoluat în *spirt*, o altă denumire pentru aceeaşi *aqua vitae* sau *aqua ardens.* Sinonomia *alcool = spirt* este prezentă în mai multe surse lexicografice (Arnaudov, 1979, p. 432).

Numărul de termeni, formaţi dintr-un singur radical, este semnificativ mai redus versus alţi termeni.

(1.1) Eponimele în terminologia medicală

Terminologia medicală, în special terminologia clinică, abundă în termeni eponomici (*eponime*< gr. *eponymos* „care dă numele său”). Cercetătorii în domeniu anunţă declanşarea

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4060 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:53:33 UTC)

fenomenului de eponimanie, o tară în studierea medicinei; termeni ocazionali, nemotivaţi, creaţi din ambiţia savanţilor de a-şi eterniza numele în istoria medicinei şi în terminologia medicală. În *Dicţionarul medical* de Valeriu Rusu (2013, p. 281-300) sunt explicaţi 1469 de termeni eponimici, dintre care 681 de eponime sunt denumiri de boli; 777 – denumiri de sindrom; 11 termeni – denumiri de simptom.

Remarcăm tendinţa eponimelor de a se înscrie în lista elementelor terminologice, devenind parte a unui termen sintagmatic: *Curiterapie* = Curie + *-terapie* (< gr. *therapia, ae*, f.).

În derivarea sufixală (terminologie clinică) eponimele demonstrează abilităţi de veritabile afixoide (*Nomina Anatomica*, 1984, p. 4):

- *Trompa lui Eustachio*, segment anatomic situat în urechea medie → *eustachită* (*Eustachi-* + *it(ă),* „inflamaţia trompei lui Eustachio".
- *Trompa lui Fallopi*, segment al uterului → *fallopită* (*Fallop-* + *it(ă),* „inflamaţia trompei lui Fallopi".

Dintre elementele terminologice de origine eponimică, atestate în *Dicţionarul actualizat de neologisme* (Marcu, 2013, p. 389, 761), menţionăm:

- *Roentgen-* „raze X", Roentgen Wilohelm Conrad, fizician german, descoperitorul razelor X (Pohilă, 1998, p. 197): *roentgencinematografie, roentgenolol,roentgenoluminiscenţă, roentgenoterapie* etc.
- *Galvan(o)-* „curent electric de conducţie", Galvani Luigi, fizician şi medic italian (Pohilă, 1998, p. 96): *galvanoscop, galvanometru, galvanoterapie, galvanoacustică, galvanotaxie, galvanostegie* etc.

Termenii eponimici medicali de origine mitologică

Un grup aparte îl formează termenii eponimici de origine mitologică**.** În secolul al XIX-lea, vestitul anatomist J. Hyrtl (*Onomatologiaanatomica*, Wien 1880, p. 32) ironiza asupra faptului că mitologia a „cotropit" anatomia. În perioada Renascentistă (predominarea Cultului antic), mitologismele au invadat terminologia medicală.

Criterii de clasificare:

a) Termeni simpli formaţi dintr-un singur radical: unii termeni nu mai sunt percepuţi ca eponime: *atlas (*de la numele titanului *Atlas),seringă* (de la numele frumoasei nimfe *Syrinx*) etc.

b) Termeni simpli formaţi din afixoidare:

- *Omfalocel* – termenul arată „prezenţa herniei ombilicale". Elementul terminologic prefixoidal *omfal-* este de origine greacă *omphalos*, „ombilic". Eroul mitologic *Herakle* a dat numele soţiei sale *Omphalos* celui mai adorat segment al corpului. Elementul terminologic sufixoidal *-cel* (< gr. *kele*, „umflătură") indică hernia.
- *Galactocel* – „chist mamar cu conţinut lactescent". Termenul este format din două elemente: *galact(o)-*< gr. *gala, -aktos*, „lapte" + *-cel*< gr. *kele*, „umflătură". Pigmalion, regele Ciprului, disperat că nu-şi poate găsi o femeie pe plac, a făcut o statuie de marmură albă, G*alatea* (< gr. g*alatea*, „alb de lapte"), un simbol al femeii perfecte, el însuşi îndrăgostindu-se de acest chip. *Aphrodita*, zeiţa iubirii şi a frumuseţii, văzând chinurile artistului, într-o dragoste neîmpărtăşită, a dat viaţă statuii reci de marmură.
- *Hermaphrodit(ă)* (despre om, plantă, animal) „care posedă organe reproducătoare ale ambelor sexe". *Hermaphroditus* este o fiinţă mitologică, cu o dublă natură: masculină şi feminină. Numele lui rezultă din conjuncţia numelor *Hermes* (zeul comerţului) şi *Afrodita* (zeiţa frumuseţii).

Tot aici, menţionăm elementele terminologice, care în limbile savante sunt eponime:

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4060 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:53:33 UTC)

• *-fobie – Phobus,* personificarea fricii. *Phobus* era reprezentat pe armele de luptă ale lui *Agamemnon* şi pe pieptul lui *Cypselus* având cap de leu: *antropofobie* „frică de a comunica cu oamenii", *cardiofobie* „frică de a contracta o boală de inimă", *claustrofobie* „frică de spaţii închise", *monofobie* „frică de singurătate", *neofobie* „teamă patologică de tot ce-i nou" etc.;

• *hipno- – Hypnos*, zeul somnului şi al viselor. E fratele mai mic lui *Thanatos*, dar *Nyx* (Noaptea) e dădaca lor: *hipnofobie* „teamă patologică de somn", *hipnolepsie* „stare de somnolenţă în cadrul narcopleziei", *hipnoanaliză* „metodă tehnică psihoterapeutică în care se asociază hipnoza cu tehnica psihoanalizei" etc.;

• *mnem(o)-/-mneză,-mnezie – Mnemosyne*, zeiţa memoriei care a dat naşterea la cele nouă more, fiicele ei: *mnemoastenie* „slăbire a memoriei", *a mnemoniza* „a face ca ceva să fie uşor de memorat", *amnezie* „pierdere totală sau parţială a memoriei" etc.;

• *psih(o)-/-psihe – Psyche*, fiica unii rege necunoscut, care poseda o frumuseţe rară. Este invidiată de Afrodita, care l-a trimis pe Eros, s-o facă să se îndrăgostească de un om sărac. Însă Eros însuşi s-a îndrăgostit de *Psyche* (< gr. *psykhe,* „suflet"): *psihodelism* „stare de visare trează specifică, provocată de halucinogene", *psihoastenic* „formă de nevroză manifestată prin stări de nehotărâri extreme, oboseli, fobii", *psihoanalist* „specialist în psihoanaliză" etc. (Perry Pepper, 1949, p. 64).

c) Termeni sintagmatici: *Capul meduzei, tendonul lui Ahile* etc.

(1.2) Surse de formare a termenilor-substantiv în terminologia medicală

1. Substantive deverbale. Verbele latineşti *convalesco* din *convaleo* „a trece în starea de sănătate" → *convalescenţă* „perioadă de tranziţie prin care trece un bolnav după vindecare până la însănătoşirea deplină"; *pulso, āre* „a bate des" → *puls* etc. Latinescul *abcedĕre* stă la bazasubstantivului *abces*, dar mai are o prezenţă în terminologia medicală. *Abcedere,* spre deosebire de *abces*, sesizat ca rezultat al procesului de acumulare şi de eliminare a puroiului, este perceput ca denominaţie a unui eventual proces: „adenopatiile nu au tendinţă de *abcedĕre* (= de a forma un abces) sau necroză" (Curs de chirurgie, 2016).

2. Substantive preluate din limbile savante: *pulmon* din latină şi *hepar* din greacă au devenit deja uzuale în limbajul medical. Un împrumut recent este *facies* (< lat. *facies, ēi, f* „faţă"), care se înscrie în categoria substantivelor masculine, cu o utilizare la *Singularia tantum* şi care formează şi termeni-sintagmă:

a) *Facies*, sens primar „faţă" – *Faciesul* are trei zone: anterioară, mijlocie, posterioară… În acromegalie, mandibula este mare *(facies* „în galoş"),…în hipoteroidie – *facies infantil* şi *îmbătrânit*… (*ibidem*).

b) *Facies,* sens secundar „exteriorizare, manifestare" – „sindromul peritonitic sau *facies peritoneal* (durere abdominală, contractură musculară etc.)" (*ibidem*).

3. Cuvinte autonomedin **vocabularul fundamental** al limbii române (formate după modelul de compunere afixoidală, cu care realizează o sinonimie totală):

*nămolo*terapie = *fango*terapie; *frigo*terapie = *crio*terapie

4. Relexicalizarea elementelor terminologice. Actualmente, în terminologia medicală, se atestă nu doar o lexicalizare a elementelor terminologice sufixoidale de tipul *-algie, -patie, -fobie, -ectomie* etc. Nina Cuciuc clasifică aceste afixoide în: 1) elemente terminologice sufixoidale ce exprimă semantismul anomaliilor, dereglărilor din organism; 2) elemente terminologice sufixoidale înzestrate cu valoare semantică de manifestare a unei acţiuni, rezultat de acţiune sau manifestarea unei stări; 3) sufixoide neclasificate conform unui criteriu comun (Cuciuc, 2000, p. 81), dar şi o lexicalizare a elementelor prepozitive.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4060 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:53:33 UTC)

Menţionăm fenomenul de relexicalizare a elementelor terminologice prefixoidale: *stoma* (<gr. *stoma* „gură"), o trunchiere din s*tomatologie, stomatoragie* etc., are o utilizare cu statut de lexem autonom, înscriindu-se în categoria substantivelor feminine: "Îngrijirea purtătorilor de *stomă*… *Stomiile* sunt orificii nenaturale în organele cavitare ale bolnavului" (Curs de chirurgie, 2016).

Un alt exemplu, prin trunchiere *polio-* s-a desprins din *poliomielită* (*polio-* < gr. *polios*, „cenuşiu, materie cenuşie" + *-miel-*< gr. *myelos*, „măduvă" + *it (ă)*< gr. *itis*, „indică inflamaţia"), conservând semnificaţia întregului termen „inflamaţie septică, alergică etc. a substanţei cenuşii din măduva spinării, caracterizată prin temperatură, tulburări în starea generală a organismului şi paralizii". Principiul economiei în planul expresiei a generat combinarea prefixoidului cu unităţi lexicale autonome: *poliovirus* (virus poliomielitic), *polioviral* (poliomielită de origine virală), iar conjuncţia acestuia cu afixe demonstrează o plinătate semantică: *antipolio* (vaccin împotriva poliomielitei) (*Curierul medical*, nr. 1, 2016, p. 44-46), dar care, spre deosebire de *-algie,* dispune de o motivaţie generală şi nu concretă. Acest fenomen poate fi considerat o particularitate în re-lexicalizarea elementelor terminologice prefixoidale în comparaţie cu relexicalizarea elementele terminologice sufixoidale.

5. Noul se asigură în limbă prin asocierea originală de morfeme deja înregistrate. **Telescopajul realizat prin acronimie** (Cusin-Berche, 1999, p. 5-25) a generat formarea cuvintelor-valiză: *terminotica*, cuvânt format din trunchierea lexemelor *termino*/logie şi informa/*tică, aldol = ald*ehidă + alco*ol* etc. Recent, am atestat prezenţa unui alt termen: *ali*ment+medica*ment = alicament* şi varianta de *médicaliment= medic*ament +*aliment,* care desemnează alimentaţia naturală (= vegetală)" sau „alimentarea funcţională", fiind atestat în limbile română, franceză, spaniolă, rusă etc. Termenul vizează alimentele care, pe lângă efectul nutritiv, dispun şi de un efect curativ. Termenul francez *globésité* este un cuvânt contaminat, format în baza lexemelor: *global* şi *obésité*; termenul este atestat şi în engleză *globosity* şi reflectă fenomenul de supraponderalitate la nivel de glob pământesc (http://chimiefarm.ucoz.com/1-Ghid_Practica_de_stat_Farmacie_anul_V.pdf; http://universal_en_ru.academic.ru).

6. Combinarea secvenţelor fonice, rezultate din trunchieri, cu lexeme latineşti este destul de frecventă. *Med-*, trunchiere din *medicină,* se combină în:

a. antepoziţie: *MedEspera* (< lat. *spes*, „speranţă", trecut prin filiera limbii spaniole, *espenza* „speranţă"), Asociaţie a Studenţilor USMF „Nicolae Testemiţanu" (Curierul medical, nr. 1, 2016, p. 77);

b. postpoziţie: *AsperoMed* (< lat. *asperitas*, „greutate, dificultate, dificultate"), reţea de farmacii în municipiul Chişinău care distribuie preparate medicamentoase homeopatice.

7. Abrevierea. Termenul *otorinolaringolog*, prin abreviere: **O** din *oto-* (< gr. *ous ,oto* „ureche*"+R* din *–rin(o)-* (< gr. *rhis* „nas") + **L** din *–laring(o)-* (< gr. *larynx* „laringe") + *-sufixul ist = ORL-ist.*

(2) Verbul sau dinamicul în terminologia medicală

În accepţia lui O. Mann, statut de termen pot deţine verbele care denumesc noţiuni specializate, specifice domeniului dat, defective de alte asocieri în structura vocabularului; totuşi interdisciplinaritatea a dictat o altă regulă.

În continuare propunem următoarele criterii de clasificare a verbelor care se înscriu în sistemul terminologic medical:

Criteriul formal

1. **Termen-unitate lexicală autonomă:** *a ausculta,a palpa, a percuta, a inspecta* etc.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureş, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4060 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:53:33 UTC)

2. Termen-unitate lexicală neautonomă. Ne referim la tendinţa de lexicalizare a afixoidelor în comunicarea profesională: *Se cere* ***a ectomia*** *partea lezată a plămânului*etc.

3. Termen-locuţiune: ***a lua + substantiv****: a lua tensiunea; a lua pulsul, a lua temperatura* etc.; ***a face + substantiv***: *a face tratament, a face radiografia, a face hemograma* etc.; unele - în relaţie de sinonimie: *a face anemie = a (se) anemia; a face investigaţii= a investiga; a face un examen medical = a examina* etc.; ***a avea + substantiv***: *a avea frisoane; a avea vertij*; *a avea cefalee* etc.

Criteriul morfologic/ derivaţional:

Verbul format în baza substantivului-termen preia semnificaţia termenului: *sutură → a sutura; fisură → a fisura; nerv → a inerva; vitamină → a vitaminiza* etc. Verbul *a anastomoza* s-a format în baza substantivului*anastomoză*(< gr. *anastomosis* =<gr. *ana-* „prin” + < gr.*stoma* „gură”, „îmbucare”) „stabilire pe cale chirurgicală a unei legături între două căi de circulație (vase de sânge, nervi etc.)”.

Afixarea: **a) sesizabilă**: a *re*examina, a *re*abilita, a *re*suscita etc.; **b)mai puţin sesizabilă** (verbe preluate din limbile savante): a *reanima* (< lat. *re-*„intensiv” + < lat. *anima* „suflet”) „a readuce la viață, a restabili (prin diverse mijloace terapeutice) funcțiile vitale ale organismului; a reînsufleți, a da vigoare”; *a abcede* (< gr. *abcedĕre* = < lat. *ab* „la o parte” + < lat. *cedĕre* „a pleca, a se retrage”) „a (se) transforma în abces”; *a expectora* (< lat. *expectorare* =< lat. *ex-* „afară” + < lat. *pectus* „piept”) „a da afară, a elimina mucozitățile provenite din căile respiratorii” etc.

Convesiunea. Un verb neatestat deocamdată în dicţionare, dar folosit în practica medicală este *a ligatura***.** Presupunem că s-a format prin conversiune de la substantivul *ligatură* (lat. *ligatura, ae* de la *lego,āre* „a lega”)„operație care constă în legarea provizorie sau definitivă a unui vas sangvin, a intestinului etc., pentru a opri o hemoragie sau pentru a închide orificiul lor”:

- „..la 3-4-5 minute – până se *ligaturează* şi se secționează cordonul ombilical” (Malformaţii congenitale de cord, http://www.scritub.com/medicina/index.php); „Se incepe disecţia pe partea dreaptă, unde se secţionează, se *ligaturează* elementele anatomice enumerate mai sus (Cistectomia radicală la femeie… (http://www.mediculmeu.com/patologia-chirurgicala-urologica/tumorile-vezicii-urinare/cistectomia-radicala-la-femeie.php). În mod similar se formează verbul *a sutura* de la substantivul *sutură (*din latinescul *sutura, ae, f*) „cusătură folosită în chirurgie pentru a reuni marginile unei plăgi, extremitățile unui tendon sau ale unui nerv tăiat”.

Criteriul etimologic

În mare parte verbele sunt preluate din limbile savante, prin filiera limbilor franceză, engleză, germană etc.

1. Verbe de origine latină:

- Latinescul *ausculto, āre* în limba română prezintă două evoluţii: vocabularul fundamental – *a asculta*; medicină – *a ausculta* „a asculta zgomotele din interiorul corpului (cu urechea sau cu stetoscopul) pentru a verifica funcționarea organelor interne”. În pofida faptului că în dicționare aceste două forme lexicale sunt echivalate, în terminologia medicală este utilizată cu predilecţie varianta *a ausculta*: *Medicul* ***ausculță****(cu stetoscopul) pacientul*.
- Verbul *curro, āre* „a îngriji, a curăța”, prin filiera germană, pătrunde în terminologia medicală – *a cura* (Marcu, 2013, p. 272) „a trata un bolnav, o boală”: „Similar, în departamentele clinice, persoana implicată poate fi medicul, care **curează**pacientul sau alt medic, care asigură în

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4060 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:53:33 UTC)

mod specific hemovigilenţa" (Ghid naţional în transfuziologie, http://cnts.md/legislatie/ghidhemo.pdf).

- Verbul *medico, āre* a evoluat în *a medica*, verb neatestat în dicţionare, dar frecvent întrebuinţat de către medici, formând o relaţie de sinonimie cu verbul *a medicamenta* „a trata cu medicamente, a administra medicamente": *Psihiatria* ***medichează*** *halucinaţiile ca pe semne serioase ale unei boli mentale* (http://info.liputan-berita.com/tulburare/tulburare-bipolara-sau-trezire-spirituala-slideshare.html).
- *A percuta* şi *a palpa* sunt verbe utilizate în examenul clinic obiectiv. *A percuta* are la bază latinescul *percutĕre* „a lovi"; în terminologia medicală denumesc acțiunea de „a lovi (încet, repetat) cu degetul o parte a corpului pentru a o examina". Se presupune că în limba latină s-a format de la *per* „pe" + *cutis* „piele". Verbul a *palpa* din *palpāre* „a simţi, a netezi" (Dvoreţkii, 1976, c. 720) arată acșiunea de a „a examina prin pipăire cu mâna anumite părți ale corpului, organe etc.".
- Vebul *a jugula*din latinescul *jugulare* „a lega" este prezent: **a) în terminologia medicală** cu semnificaţiile de: 1) „a secționa venele jugulare" – anatomie topografică; 2) a opri evoluția unei boli etc. – clinică; **b) în uzul general** – „a gâtui".

2. Verbe de altă origine

Altele sunt de origine: a) slavonă – *a lecui*; b) maghiară – *a tămădui* etc. Tot aici, includem termenii populari: *a beteji* = „a provoca cuiva o infirmitate"; *a (i se) apleca* = „a suporta o indigestie"; *a horcăi* = „a avea o respiraţie dificilă"; *a (se) vătăma* = „a (se) îmbolnăvi", „a (se) răni" etc.

Criteriul funcţional

1. Utilizare intradisciplinară: *a ligatura, a sutura, a anestezia* etc.
2. Utilizare interdisciplinară: *a virusa, a dilua, a administra* etc.
3.Uilizare concomitentă **vocabular fundamental – medicină**: verbe (şi sinonimele/ antonimele acestora), care denumesc procese, fenomene definitorii în domeniul respectiv: a *(se) îmbolnăvi ≠ a (se) însănătoşi, a (se) vindeca = a (se) tămădui, a (se) lecui = a (se) trata etc.*

Concluzii. Cunoaşterea „lucrurilor" medicale implică **numele** (substantivul), **calitatea** (adjectivul), **acţiunea** (verbul).În sistemul terminologic medical, substantivul deţine statut de element static şi formează nucleul terminologiei medicale în opoziţie cu verbul, elementul dinamic. Dacă substantivul formează nucleul terminologiei medicale, atunci adjectivul este considerat „brâul de apărare" a nucleului terminologic. Terminologia anatomică este formată din termeni-substantive de origine latină (82%), iar cea clinică – din termeni-substantive de origine greacă (90%). Continuitatea limbilor savante greacă şi latină la nivel de normalizarea a terminologiei medicale (nume, calitate, acţiune) este omniprezentă. Se atestă tendinţa de preluare a termenului din limbile savante: *gaster, pulmon, sacrum* etc. S-a analizat un text de medicină din perspectiva standardizării terminologiei medicale. Din 2351 de cuvinte, 1105 sunt termeni cu statut internaţional, formaţi prin derivare, afixoidare sau sunt preluaţi din limbile savante, prin filiera limbii franceze, sau preluaţi direct din limba latină.

BIBLIOGRAPHY

Arnaudov G. Terminologia medica polyglota en cinq langages.Latinum, русский, français, deutsch. Sofia, Bulgaria: Editio Medicina et Physcultura, 1979. 943 p.
Cuciuc N. Afixoidarea şi determinologizarea în limbajul medical francez. Iaşi: Editura Cugetarea, 2000. 301 p.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4060 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:53:33 UTC)

Curierul medical, revista Ministerului Sănătăţii şi a USMF „Nicoleate Testemiţanu”, 2009-2016.
Curs de Chirurgie, UMF, Iași, 2016
Cusin-Berche F. Le lexique en mouvement: création lexicale et production sémantique. În: Langage Revue trimestrielle. Paris, 1999, décembre, p. 5-25.
Danilenko = Даниленко В. Лексика языка науки. Терминология. Авторефер. дисс. на соиск. учен. степени д-ра филолог. наук. Москва: АН СССР, Ин-т рус. языка., 1977. 41 с.
Dvoreţkii = Дворецкий И. Латинско-русский словарь. Москва: Издательство Русский язык, 1976. 1096 с.
Hyrtl J. Onomatologiaanatomica, Wien 1880, p. 32.În: Мифологические термины в медицине http://bibliofond.ru/view.aspx?id=820046.
Marcu Fl. Dicţionarul actualizat de neologisme. Bucureşti: *Saeculum*, 2013. 1080 p.
Nomina anatomica.Международная анатомическая номенклатура. Москва: Медицина, 1984. 240 с.
Perry Pepper M. Medical Etymology.The Hystory and Derivation of Medical Terms for studens of Medicine. Philadelfia: W. B. Sauders Company, 1949. 263 p.
Pohilă V. Mic dicţionar de nume proprii străine. Chişinău: Editura Arc, 1998. 264 p.
Rusu V. Dicţionar medical, ediţia a IV-a revizuită şi adăugită. Bucureşti: Editura medicală, 2013. 2064 p.
Vinogradov = Виноградов. В. Основные типы лексических значений слова. În: Вопросы языкознания. 1953, nr. 5, с. 13, 26, 27.
Vinokur = Винокур Г. некоторых явлениях словообразования в русской технической терминологии. În: Труды МИВЛИ, V, 1939, с. 24.

Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mureș, 2017, e-ISBN: 978-606-8624-01-3

BDD-V4060 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 22:53:33 UTC)